

Een Europees leger á la Merkel: blijft Nederland aan de zijlijn staan?

Na president Macron, roept nu ook Bondskanselier Merkel op tot de vorming van een écht Europees leger. Het leverde haar in het Europees Parlement in Straatsburg applaus op, maar ook [boegeroep](#). Terecht? En hoe kansrijk is het pleidooi? Trineke Palm bestudeert het Europese veiligheidsbeleid en analyseerde discussies over een Europees leger in de jaren '50, dat destijds gestrand is bij de ratificatie.

Evenals in de jaren '50 maakt de discussie over een Europees leger ook vandaag de dag veel los. Het Nederlandse kabinetsstandpunt is dat de NAVO de "hoeksteen" is van het Europese veiligheidsbeleid. Destijds, in de jaren '50, gaf Nederland ook de voorkeur aan een veiligheidsstructuur waar de VS en het Verenigd Koninkrijk een grote vinger in de pap hadden en daarmee de Frans-Duitse as zou kunnen tomen. Nederland bleef in eerste instantie aan de zijlijn staan bij de onderhandelingen over een Europees leger en ging pas constructief aan de onderhandelingen deelnemen onder Amerikaanse druk. Het Europese leger van toen zou hebben geleid tot één commandostructuur en één budget. Destijds strandde het Europese leger in het Franse parlement door de gecombineerde oppositie van Gaullisten en communisten. Erop gokken dat deze Frans-Duitse proefballonnetjes een zelfde leven is beschoren is onverstandig.

Het risico bestaat dat Nederland nu ook te lang aan de zijlijn blijft staan, vanuit een misgegrepen tegenstelling tussen de NAVO en het Europese Gemeenschappelijke Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). Versterking van het GVDB kan de defensie-alliantie met de VS juist ten goede komen.

Als onderdeel van het GVDB heeft de EU al meerdere militaire operaties uitgevoerd, m.n. in de Balkan en Congo. Op dit moment worden [EU militaire operaties](#) in de Hoorn van Afrika, Bosnië-Herzegovina en in de Middellandse Zee. Deze operaties komen tot stand na unanieme besluitvorming door de Ministers van Buitenlandse Zaken. Iedere lidstaat beslist vervolgens wat de materiële en personele bijdrage aan de operatie wordt. Dit laat zien dat er, enerzijds, wel degelijk tot EU-actie kan worden gekomen, maar dat dit, anderzijds, iedere keer opnieuw wel veel tijd kost en erg vrijblijvend is.

De Britten waren de grootste en meest luidruchtige tegenstander van ieder idee van een Europees leger. Het is dus niet verwonderlijk dat met Brexit er weer ruimte ontstaat voor geluiden die juist wel verder willen gaan op het gebied van defensiesamenwerking.

Hoewel het pleidooi voor een Europees leger door zowel Macron als Merkel eenduidig mag klinken ligt een Babylonische spraakverwarring op de loer. Dat zagen we ook al bij de discussies over [PESCO](#) (permanente gestructureerde samenwerking) waarin lidstaten meer gaan samenwerking op het gebied van logistiek, medische capaciteiten, cyber en radiocommunicatie. De Franse insteek was ambitieus, voor een select groepje lidstaten. Duitsland daarentegen wilde PESCO "inclusief" houden en de doelstellingen daarop aanpassen. De verschillende benadering van beide landen reflecteert de grote verschillen in strategische cultuur. Frankrijk kent een strategische cultuur waarin militaire inzet, en de daarbij behorende risico's, onderdeel zijn van de Franse grandeur. De Fransen willen het GVDB naar een nieuw level tillen. Het gaat dus vooral om een Europees leger. Duitsland daarentegen is veel terughoudender als het gaat om militaire inzet. Militaire samenwerking is vooral een onderdeel van een groter proces van Europese integratie.

Kortom, Macron en Merkel vertegenwoordigen twee uitersten in het spectrum van strategische culturen. De plannen zijn voldoende vaag en tegenstrijdig dat dit kansen biedt voor Nederlands leiderschap. De voortvarendheid van de Fransen en terughoudendheid van de Duitsers houden elkaar in balans. Vanuit de ervaring die Nederland al heeft met militaire integratie op kleine schaal (met Duitsland en België) kan ze bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een Europese

veiligheidsstructuur die recht doet aan zowel de verscheidenheid van de lidstaten als wel de noodzaak tot een gezamenlijk optreden, ook militair als dat moet, bij veiligheidsvraagstukken die landsgrenzen overschrijden.